

LINGVISTIKA VA MADANIYATSHUNOSLIK FANLARINING DOLZARB MASALALARI

CURRENT ISSUES IN LINGUISTICS AND CULTURAL STUDIES

JILD 1 | SON 2

2025

LINGVOSCIENCES.UZ

**LINGVISTIKA VA MADANIYATSHUNOSLIK
FANLARINING DOLZARB MASALALARI**

CORRENT ISSUES IN LINGUISTICS AND CULTURAL STUDIES

1-jild 2-son 2025-yil

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00 – TARIX FANLARI

Rajapov Mardonbek Qosimboy o'g'li
Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
Yo'q. O'zbekiston.

E-mail: mardonbekoff@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5245-6021>

Xaynazarov Baxromjon Baxtiyorovich
Tarix fanlari doktori (DSc). Dotsent.
O'zbekiston.

E-mail: bahrom_bek@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1266-1557>

Saidboboyev Zokirjon Abdulkarimovich
Tarix fanlari nomzodi (Ph.D.). Professor.
O'zbekiston.

E-mail: zsaidboboev@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-3960-2427>

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Absalamova Gulmira Sharifovna
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
Dotsent. O'zbekiston.

E-mail: gulmirasharifovna@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6105-4752>

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna
Filologiya fanlari nomzodi. Dotsent.
O'zbekiston.

E-mail: salaxiddinovamusharraf@gmail.co

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0534-5633>

Niyazov Ravshan Turakulovich
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
Professor. O'zbekiston.

E-mail: docravshanniyazov@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6146-1789>

Sanakulov Zayniddin Ibodullayevich
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
Dotsent. O'zbekiston.

E-mail: z.sanakulov@cspu.uz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6952-7738>

Bawetdinov Muxammeddin Kazimbekovich
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
Yo'q. O'zbekiston.

E-mail: b_muxammed@karsu.uz

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9826-175X>

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Ixombekov Jasurbek Ilxombek o'g'li
Yuridik fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
Katta o'qituvchi. O'zbekiston.

E-mail: jafarbek22@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9867-3363>

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori
(PhD). Dotsent. O'zbekiston.

E-mail: bahtiyor.haqberdiyev@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2208-7827>

Erkulova Feruza Melikuziyevna
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori
(PhD). Dotsent. O'zbekiston.

E-mail: feruzaerkulovauzb@gmail.com

Shirnazarova Zamira Allaberdiyevna
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori
(PhD). Yo'q. O'zbekiston.

E-mail: zamira_6@yahoo.de

zamira.sh@terdpi.uz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9870-6295>

Oymatova Nilufar Mirjamolovna
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori
(PhD). Yo'q. O'zbekiston.

E-mail: nilufar.oymatova@gmail.com

Eshchanova Xolida Xudayarovna
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori
(PhD). Yo'q. O'zbekiston.

E-mail: eshchanovaxolida@gmail.com

Karshieva Dilbar Eshpulatovna
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori
(PhD). Dotsent. O'zbekiston.

E-mail: d.karshiyeva1986@gmail.com

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЛИНГВИСТИКИ И КУЛЬТУРОЛОГИИ

**“Lingvistika va madaniyatshunoslik
fanlarining dolzarb masalalari”**

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy
tumani, Kichik Beshyog’och ko’chasi,
70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com

Bog’lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

LINGVISTIKA VA MADANIYATSHUNOSLIK FANLARINING
DOLZARB MASALALARI
1-jild, 2-son (dekabr, 2025). - 45 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Suyarov Maxmudjon Sobirjon o'g'li

YUNON-BAQTRIYA TANGALARIDAGI YUNON YOZUVI TARIXIY MANBA SIFATIDA 06-12

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Shodiyeva Gulrux Nazir qizi

TURLI TIZIMLI TILLARDA POLINDROMNING KOGNITIV-STILISTIK TADQIQI

(O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA) 13-17

Xusanova Gulasal Shuhratjon qizi

O'ZBEK, INGLIZ VA KOREYS TILLARIDAGI GEYMONIMLARNING

CHOG'ISHTIRMA TADQIQI 18-23

Anvarjonova Zarifakhon Abrorjon qizi

THE LANGUAGE OF MEMORY IN MODERN UZBEK AND ENGLISH PROSE 24-31

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Saydillayeva Mehrinaz Bahodir qizi

PEDAGOGIK TA'LIM JARAYONIDA TALABALAR EGALLAYDIGAN

KOMPETENSIYALAR MAZMUNI 32-44

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI – PEDAGOGICAL SIENCE

Received: 15 December 2025
Accepted: 25 December 2025
Published: 30 December 2025

Article / Original Paper

CONTENT OF COMPETENCIES ACQUIRED BY STUDENTS IN THE PROCESS OF PEDAGOGICAL EDUCATION

Saydillayeva Mehrinaz Bahodir qizi

Termez State Pedagogical Institute
Faculty of Preschool and Primary Education
Teacher of the Department of Preschool Education

Abstract. In this article, we will get acquainted with the reasoning that among the existing mechanisms for improving pedagogical education in the educational process, the design of curricula in special and general professional disciplines by enriching curricula based on partial curricula aimed at forming the individual characteristics of students in the educational process, adaptive competencies to changing educational requirements, and their further development, is a method (or mechanism) that provides an effective result in the short term.

Keywords: education, process, programs, design, competencies, higher education, student.

PEDAGOGIK TA'LIM JARAYONIDA TALABALAR EGALLAYDIGAN KOMPETENSIYALAR MAZMUNI

Saydillayeva Mehrinaz Bahodir qizi

Termiz davlat pedagogika instituti
Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti
Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi
E-mail: saydillayevamehrinaz@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim jarayonida pedagogik ta'limni takomillashtirishning mavjud mexanizmlari orasida maxsus va umumkasbiy fanlarning o'quv dasturlarini ta'lim jarayonida ta'lim oluvchilarning alohida xususiyatlarini, o'zgaruvchan ta'limiy talablarga moslashuvchan kompetensiyalarini shakllantirish hamda davomli rivojlantirishga qaratilgan parsial o'quv dasturlari asosida boyitish orqali loyihalash qisqa muddatda samarali natija beradigan usul (yoki mexanizm) ekanligi borasidagi mulohazalar bilan tanishamiz.

Kalit so'zlar: ta'lim, jarayon, dasturlar, loyihalash, kompetensiya, oliy ta'lim, talaba.

Kirish. Aytish lozimki, ta'lim jarayoni orqali bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini hosil qiluvchi alohida elementlarning qaysi biriga ko'proq urg'u berish lozimligi xususidagi masalani hal etish uchun pedagogik ta'limning strukturasini aniqlashtirish, mazkur strukturadagi qaysi elementni ko'proq rivojlantirish borasidagi mavjud qarashlar va tendensiyalarni, bo'lajak o'qituvchi va pedagoglar egallaydigan kompetensiyalarni o'rganib chiqishimiz lozim bo'ladi. Bu zarurat esa ta'lim jarayonida parsial o'quv dasturlarini loyihalashtirish orqali pedagogik ta'lim metodikasini takomillashtirish vazifasini hal etish uchun pedagogik ta'limda uning qaysi strukturasiga

urg'u berish bilan bog'liq ustuvor tendensiyalardan nazariy asos sifatida foydalanishimizni taqozo etadi. OTMdagi pedagogik ta'limni tashkil etilish tamoyillari, tartiblariga va o'z ichki tuzilmasiga ega bo'lgan majmuaviy pedagogik jarayon o'laroq, mazkur tuzilmani hosil qiluvchi komponentlarning o'zaro aloqadorligi bilan xossalarnadi. Pedagogik ta'limning mazmun-mundariyasi haqida gap ketar ekan, bunda doimiy va o'zgaruvchi modulli majmualarni o'z ichiga oluvchi komponentlar mavjudligi ko'rsatib o'tiladi. (1.2)

Pedagogik ta'limning o'zgaruvchi komponentlariga bo'lajak o'qituvchi va pedagogning ixtisosligi, qiziqish doirasi, shaxsiy o'z-o'zini rivojlantirish trayektoriyasiga bog'liq bo'lgan modulli fanlar majmuasini kiritish mumkin. Buning uchun eng avvalo OTM talabasi o'z kasbiy faoliyatidan kelib chiqib bir qator kompetensiyalarni egallashi lozim.

O'zbekiston Respublikasida ta'limning uzluksizligi, uzviyligi, ta'lim oluvchi shaxsi va qiziqishlari ustuvorligidan kelib chiqib, ularning yosh xususiyatlariga mos ravishda bir qator kompetensiyalar shakllantiriladi. Mazkur kompetensiyalar ta'lim jarayonida pedagogik ta'lim orqali talabalarda shakllantiriladi. (1.1-jadvalga qarang) [1.3]:

Tayanch kompetensiyalar

№	Tayanch kompetensiyalar	Tayanch kompetensiyalarning mazmuni
1.	Kasbiy kompetensiya	talabalar o'z kasbini muvaffaqiyatli bajarish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi lozim. Bu, masalan, o'qituvchilik faoliyati uchun pedagogik metodlarni, darslik materiallarini tayyorlashni o'z ichiga oladi.
2.	Shaxsiy kompetensiya	talabalar o'z shaxsiy rivojlanishini boshqarish, o'z-o'zini baholash va o'zgarishlarga moslashish qobiliyatini egallashlari kerak. Bu erkin va samarali kommunikatsiya, vaqtni boshqarish, stressga bardoshlik kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi.
3.	Ijtimoiy kompetensiya	talabalar jamoada ishlash, boshqalar bilan samarali muloqot qilish, guruhda ishlash va ijtimoiy mas'uliyatni his qilish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishi zarur
4.	Pedagogik kompetensiya	pedagogik jarayonlarni samarali tashkil qilish, talabalarni o'qitish, darslarni rejalashtirish va talabalarga individual yondashuvni amalga oshirish kabi kompetensiyalarni o'z ichiga oladi
5.	Ma'naviy va axloqiy kompetensiya	talabalarga axloqiy qadriyatlarni, adolat va hurmatga asoslangan munosabatlarni o'rgatish, shaxsiy va jamoaviy mas'uliyatni tushunish.
6.	Innovatsion kompetensiya	zamonaviy pedagogik texnologiyalar va metodlarni qo'llash, yangi o'qitish uslublari va ilmiy yondashuvlarni ishlab chiqish.

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Pedagogik ta'lim jarayonida talabalar egallaydigan kompetensiyalar mazmunini o'rganishdan avval "kompetensiya", "kompetentlik" tushunchalari haqida qisqacha to'xtalib o'tamiz. Adabiyotlarni o'rganish natijalari ko'rsatishicha: birinchidan, "kompetentlik" tushunchasining falsafiy va psixologik lug'atlardagi talqini mavjud emas [1.4] ikkinchidan, ba'zi mualliflar psixologik-pedagogik adabiyotlarda "kompetentlik" va "kompetensiya" tushunchalarini ajratmaydilar [1.5].

"Kompetensiya" va "kompetentlik" tushunchalarini farqlash uchun mazkur tushunchalar o'zbek tili atamalar lug'atida, boshqaruv bo'yicha atamalar lug'ati va

boshqalarda qanday ifodalanganligini tahlil qilamiz. «Kompetensiya» tushunchasi lug'atlarda quyidagicha talqin etiladi: bu muayyan organ yoki mansabdor shaxsning qonun bilan, mazkur organ ustavi yoki boshqa qoidalar bilan belgilangan vakolatlari (huquq va majburiyatlari) yig'indisi hisoblanadi. [1.6]; Mazkur ta'riflardan ko'rinib turganidek, kompetensiya tushunchasi turlicha talqin etiladi. B.Xodjayevning fikricha kompetensiya (lotincha so'z bo'lib, erishaman, to'g'ri kelaman ma'nolarini bildiradi) – subyektning maqsadni qo'yish va unga erishish uchun tashqi va ichki zaxiralarni samarali birga tashkil qila olishiga tayyorligi boshqacha qilib aytganda, bu subyektning muayyan kasbiy masalalarini yecha olishga oid shaxsiy qobiliyatidir [1.6].

Muallifning fikridan kelib chiqqan holda, kompetensiya insonning mavjud bilim va hayotiy tajribalarga tayangan holda, ma'lum bir muammoni hal etishga doir qobiliyati, degan xulosaga kelish mumkin. Demak, bizning fikrimizcha ham, kompetensiya insonga nafaqat kasbiy, balki uning butun hayotiy faoliyati davomida kerak bo'ladigan qobiliyatlar yig'indisidir. Ularni to'la egallamay turib, hech bir mutaxassis o'z pedagogik faoliyatini muvaffaqiyatli yurita olmaydi. Kompetensiyaning turlarini tasniflashga doir xilma xil yondashuvlar mavjud. Jumladan, N.A.Muslimov va M.B.Urazovalar kasbiy ta'lim nuqtai nazaridan kompetensiyalarni quyidagi turlarga ajratadi:

-Maxsus kompetensiya – yetarli yuqori darajada o'z kasbiy faoliyatini egallash, keyingi kasbiy rivojlanishini loyihalashtira olish qobiliyati;

-Ijtimoiy kompetensiya – birgalikdagi kasbiy faoliyat, hamkorlikni egallash, o'z mehnati natijalariga ijtimoiy javobgarlik;

-Shaxsiy kompetensiya – shaxsiy mustaqil aks etish va mustaqil rivojlanish usullari, shaxsning kasbiy deformatsiyalarga qarshi turish vositalarini egallashi;

-Individual kompetensiya – kasb doirasida individuallikni mustaqil qo'llash va rivojlantirish usullarini egallash, kasbiy-shaxsiy o'sish, mustaqil tashkil qilish va mustaqil reabilitatsiya qilishga tayyorgarlik;

-Tayanch kompetensiyalar – moslashish va mahsuldor faoliyat uchun zarur bo'lgan shaxsning madaniyatlararo va sohalararo bilim, qobiliyat va ko'nikmalari [1.8].

Jamiyat taraqqiyotining zamonaviy talablari pedagogik ta'lim oldiga yangi maqsadlarni qo'yadi, yangi qadriyatlarni aktuallashtiradi (o'z-o'zini rivojlantirish, o'z-o'zini aniqlash, o'z-o'zini aktuallashtirish). Ularning asosida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasini ishlab chiqiladi. U S.L.Rubinshteyn, D.B.Elkonin, V.V.Davidovlarning ishlarida [1.9] ishlab chiqilgan madaniy-tarixiy va faoliyatli yondashuvlarga asoslanadi. A.G.Asmolov, V.P.Zinchenkolarning zamonaviy tadqiqotlari mazkur konsepsiyaaning umummetodologik mohiyatini ochib beradi, V.A.Bolotov va boshqalar esa, uni tashkiliy-boshqaruv darajasida hal etadilar [1.10].

Jamiyatdagi zamonaviy vaziyat, shuningdek, pedagogik ta'limni tashkil etish va boshqarish tajribasi ta'lim tizimining rivojlanishi va mustahkamligining asosiy yo'li – bu har bir ta'lim jarayoni ishtirokchisining raqobatbardoshligini ta'minlash ekanligini ko'rsatadi.

Raqobatbardoshlikning asosi ta'lim sifati hisoblanadi. Biz pedagogik ta'limni takomillashtirishning asosiy mexanizmlari mohiyatini oydinlashtirmoqchi ekanmiz, ularni muayyan tuzilmaga ega bo'lgan tizimning tarkib hosil qiluvchi elementlari sifatida qabul qilamiz, binobarin, pedagogik ta'limni o'rganishga tizimli yondashuvni negizli metodologiya o'laroq joriy etish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Hozirgi ta'lim tizimida pedagogik ta'lim jarayonlarini loyihalashtirish, talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda amalga oshirilayotgan innovatsion jarayonlar metodologik asos bo'lib tizimli yondashuv hisoblanadi. Pedagogik ta'lim jarayoni tizimlarning o'zaro aloqasi va o'zaro ta'siri mexanizmini ochib beradi, asosiy vazifani – ta'lim sifatini boshqarishga radikal ta'sir etishning ijobiy omili sifatidagi tizimli sifatlardan foydalanishni amalga oshirish maqsadida tizimlarning manbalari va cheklovchilarining rivojlanishini ko'rsatadi.

V.P.Bespalkoning ta'rifiga ko'ra: «tizimli yondashuv – bu tizimli obyektlar, ularning amal qilishi va rivojlanishi qonunlarining tuzilishining to'liq tavsifi bilan bog'liq yondashuv» Oliy ta'lim tizimida ta'lim jarayonlarini tizimli yondashuv asosida kirish, maqsadlar, vazifalar; ish natijalari, shuningdek, jamoa, ota-onalar, talabalar, tashqi muhit bilan qayta aloqalar tizimini nazarda tutadi. Innovatsion jarayonning mohiyatini, ta'lim tizimini sifatli yangilashga uning ta'sirini kengroq ochib berilishi uchun uning chegaralarini, “pedagogik tizim” tushunchasi bilan bog'liqligini aniq tasavvur qilish kerak. Pedagogik tizim eng yuqori tartibdagi tizim sifatida ta'lim tizimiga kirishi umum tan olingan (O.E.Lebedev, A.I. Subetto va boshqalar).

B.S.Gershunskiy pedagogik tizimni pedagogik ta'sirning obyekti, subyekti, mazmuni, vositalari, maqsadi, natijalari sifatidagi elementlarining o'zaro aloqasi sifatida ta'riflagan [1.11].

B.S.Lazarev boshqarishning pedagogik tizimini “maxsus tarzda bir-biri bilan bog'langan kirish, o'quv-tarbiya jarayoni va ta'lim natijalarining insoniy, moddiy-texnik, axborot, me'yoriy-huquqiy va boshqa komponentlari” sifatida qaraydi

Zamonaviy ta'limning pedagogik tizimi va innovatsion jarayonini o'zaro bog'liq ko'rib chiqish nuqtai nazaridan, tizimli yondashuv, avvalo, tizimning integrativ xususiyatlarini, ya'ni umumiyliги uning sifatini belgilaydigan sifatlarni (B.S.Lazarev, T.I.Shamova, P.I.Tretyakov, N.P.Kapustin), ko'rib chiqishga yo'naltirishini hisobga olish muhimdir. D.M.Polev va D.Sh.Matros bizning tadqiqot ishimiz uchun juda muhim bo'lgan fikrni keltiradilar, unga asosan, ixtiyoriy obyekti, jarayonni ko'rib chiqishning tizimliliги uni yangi sifatli holatga ko'chirish bo'yicha xatti-harakatlarning maqsadga yo'nalganligini ta'minlaydi

Mazkur qoida ta'lim jarayoniga to'liq taalluqli bo'lib, uning OTMdagi ta'lim sifatiga ta'siri borasidagi samaradorliги ko'p jihatdan uning maqsadlarining tizimli xususiyatiga bog'liqdir. OTMdagi ta'lim sifatini optimallashtirish ostida biz, ma'lum ta'lim muhiti sharoitlarida ta'limning maksimal mumkin bo'lgan sifatiga erishishni tushunamiz.

«Pedagogik tizim» va «innovatsion tizim» tushunchalarining bog'liqligini tushunishda muayyan qiyinchiliklar mavjuddir. B.S.Lazarev ta'limning innovatsion tizimini quyidagicha ta'riflaydi «...pedagogik tizimga yangiliklarni kiritishni ta'minlovchilarning barchasi, ya'ni innovatsion jarayon», pedagogik tizimni esa – «ishlashini ta'minlovchilarning barchasi».

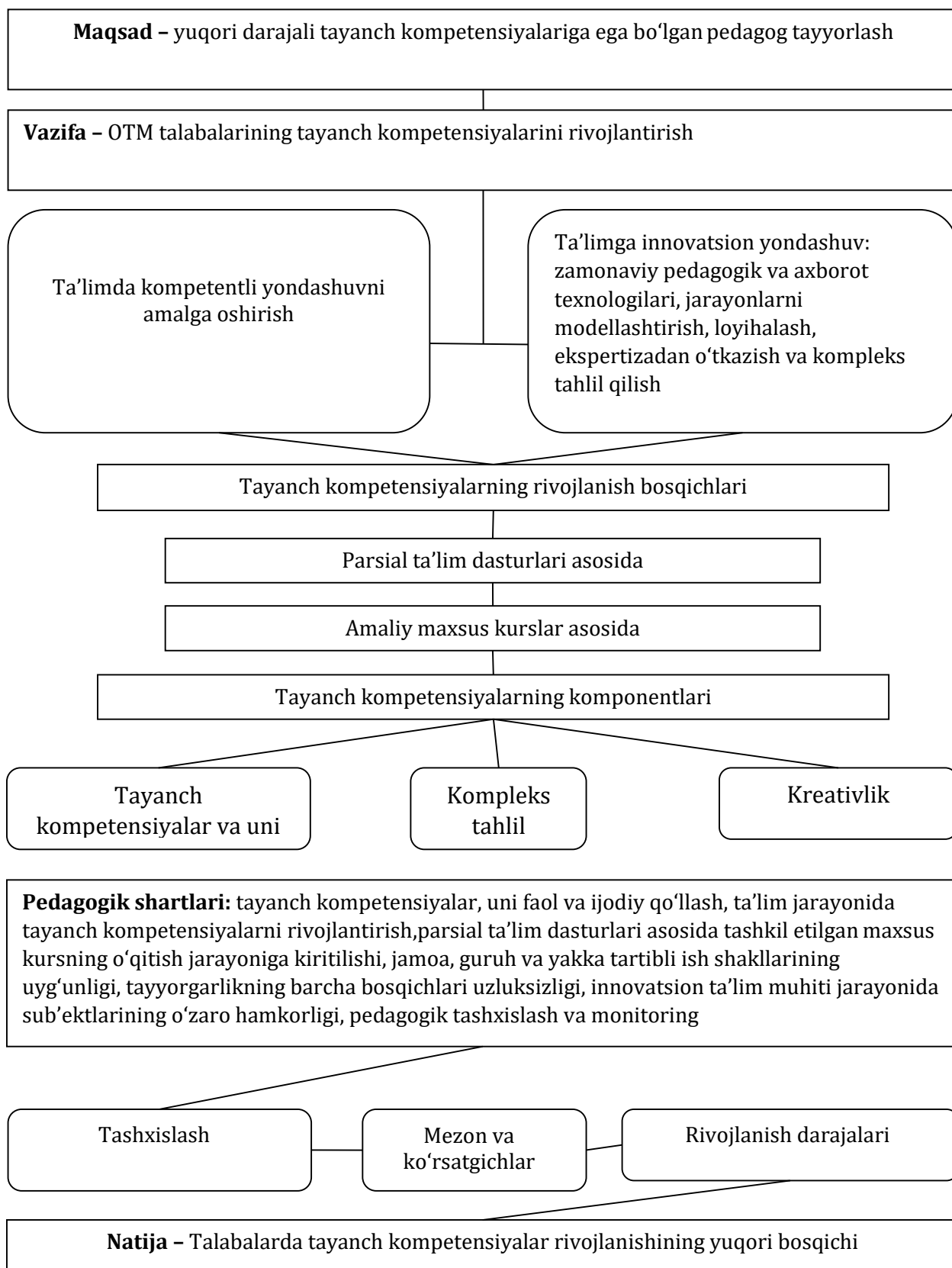
Keltirilgan ko'rsatkichlar, bir tomondan, boshqarish toifalari, boshqa tomondan esa, innovatsion tizimning komponentlari hisoblanadi. Biz barqaror va innovatsion jarayonlarning taqqoslanishining mazkur sxemasini ayrim aniqlashtirishlar bilan qabul qilish mumkin deb hisoblaymiz.

Natijalar va muhokama. Mualliflar ko'rsatib o'tganlaridek, barqaror jarayonda qisqa muddatli rejalashtirish, innovatsion jarayonda esa – tuzatishlar kiritish imkoniyati

bilan uzoq muddatli rejalashtirish mumkin. Biz barqaror jarayon, shuningdek, uzoq muddatli istiqbol uchun rejalashtiriladi, deb hisoblaymiz. Jarayon ishtirokchilarining manfaatlarining mos tushishishi darajasi, bizning fikrimizcha, jarayon turiga bog'liq bo'lmaydi.

Bizning tadqiqot ishimizda jarayon ishtirokchilari qiziqishlarining mos tushishi darajasiga bog'liqlik o'zgaruvchan kattalik ekanligini aniqladik. Uning barqaror yoki an'anaviy jarayonda namoyon bo'lish darajasi muayyan vaqt chegaralariga ega, mazkur davr hamda ichki va tashqi muhitning o'zgaruvchi omillariga ko'ra istiqboldagi aniq maqsadlarga bog'liq. Tadqiqot ishimiz doirasida biz innovatsion jarayonlarning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganishda ta'lim muhitining xususiyatlari inobatga olinmasligi mumkin emasligi to'g'risidagi xulosaga keldik. Turli, jumladan, falsafiy jihatlardan ta'lim muhiti tushunchasini tadqiq etish, shuningdek, ta'lim muhitida kechadigan jarayonlarni modellash, loyihalash, ekspertizadan o'tkazish va kompleks tahlil qilinishi I.S.Yakimanskaya ishlarida kuzatishimiz mumkin. Quyidagi modul orqali bo'lajak o'qituvchi pedagoglarni tayanch kompetensiyalarini shakllantirishning tizimli yondashuvini ko'rishimiz mumkin.(1.9-jadval).

1.9-jadval – Pedagogik ta’lim jarayoni orqali talabalarda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishning tizimli yondashuvi

Hamonoki, OTM talabalarida tayanch kompetensiyalarni shakllantirish shu bilan bir qatorda pedagogik ta'limni takomillashtirish uchun zarur bo'ladigan bilimlar majmuasini aniq bir tizim sifatida yuzaga chiqarish va bu jarayonga ilmiylik nuqtai nazaridan yondashishni amalga oshirmoqchi ekanmiz, mazkur masalaga mufassalroq to'xtalib o'tishimiz zarur bo'ladi. Nazariy va metodologik jihatdan pedagogik ta'lim jarayonida o'zlashtirilishi maqsadga muvofiq hisoblangan bilimlarni tizim sifatida umumlashtirishni uchta muhim yo'nalishda amalga oshirish mumkin deb qaraladi [1.12.].

Birinchisi – jamlash orqali umumlashtirish bo'lib, bu yo'nalishda amal qilinadigan asosiy shartlardan biri ta'lim jarayonini bo'lajak o'qituvchilar tayyorlashda pirovard maqsad hisoblanadigan hodisa sifatida yaxlit ko'rib chiqish va bu hodisani hosil qiluvchi komponentlarni uning ichida kechuvchi jarayonlar deb qabul qilishdan iboratdir. Ta'lim jarayoni hodisa deb qaraladigan bunday umumlashtirishda pedagogik ta'limning zarur darajasini ta'minlovchi bilimlar tizimida maqsadlarning umumiyligi, har bir o'quv fanining mavjud tuzilmani rivojlantiruvchi va takomillashtiruvchi komponent sifatida qaralishi, bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash tuzilmasini mukammallashtirish vazifasining aniq tamoyillar asosida bajarilishi, kasbiy-pedagogik ta'lim mazmun-mundarijasining o'qituvchi tomonidan boyitib borilishi, pedagogik ta'lim sifatining o'qitish metod, shakl, vosita va usullaridan tashqari, o'qituvchi kreativligining natijasi sifatida qaraladigan o'quv dasturlarining tarkibi va xossalari kabi elementlarga urg'u berish pedagogik ta'limni rivojlantirishning muhim sharti sanaladi. Ikkinchisi – bilish ob'ektining kengayib borishini nazarda tutuvchi umumlashtirish bo'lib, unda bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonining kasbiy va maxsus fanlar o'rganiladigan bosqichida ishlab chiqiladigan dasturlar uchun umumta'lim fanlarining dasturlari hamda umumiy o'rta ta'limning zamonaviy talablarga moslashib boruvchi o'quv dasturlarining umumlashtirilgan variativ namunasi asos bo'lib xizmat qilishini nazarda tutadi. Ya'ni OTMlarda bo'lajak o'qituvchilar va tarbiyachi-pedagoglarni tayyorlashda pedagogik fanlarning dasturi ishlab chiqilish jarayonida umumta'lim maktablari o'quvchilari hamda ta'lim oluvchilarga qo'yiladigan davlat talablaridan kelib chiqiladi va mazkur talablarning bajarilishini ta'minlovchi pedagogik va didaktik shart-sharoitlar inobatga olinadi. Bunday umumlashtirish OTMlarda bo'lajak o'qituvchi-pedagoglarni tayyorlash tizimining rivojlanishi umumta'lim maktablari o'quvchilariga ta'lim berish tizimiga muvofiq ravishda uzviy rivojlanib borish qonuniyatlarini yuzaga chiqaradi. Uchinchisi – tashxisli bashoratlarga asoslanib umumlashtirishdir: bunda OTMda bo'lajak o'qituvchilar-pedagoglarni tayyorlash tizimining rivojlanib borish qonuniyatlarini o'rganish, tizim elementlarining alohida rivojlanganlik darajasini reflektiv tahlil qilib borish va har bir elementning umumiy rivojlanishdagi parsial dastur salmog'ini aniqlash orqali ularni umumlashtirishni nazarda tutadi.

Shu tariqa, pedagogik ta'limni bo'lajak o'qituvchilar-pedagoglarni tayyorlash jarayonini o'z ichiga oluvchi tizim sifatida qarash natijasida OTMlarda o'qitishning ilmiy nazariyasiga asos bo'ladigan elementlarni yuzaga chiqarish va ularni takomillashtirish metodikalarini ishlab chiqish mumkin.

OTMlarda olib boriladigan o'quv jarayonlari pedagogik ta'limning asosini tashkil etadi va bu jarayonlar pedagogik hamda didaktik jihatdan negiziy asosga ega bo'lgan, o'zaro rivojlantiruvchilik xususiyatiga ega bo'lgan funksional va strukturaviy komponentlarni o'z ichiga oladi. Binobarin, pedagogik ta'limni takomillashtirish metodikasining nazariy aspektlari haqida mulohaza yuritmoqchi ekanmiz, biz bo'lajak o'qituvchilar va pedagoglar o'zlarining kelgusidagi faoliyati uchun fundamental, maxsus, kasbiy bilim, malaka va ko'nikmalarni

o'zlashtirishlarini ta'minlaydigan OTMda pedagogik ta'limni takomillashtirishga bag'ishlangan muhim ilmiy tadqiqotlarni parsial o'quv dasturi asosida pedagogik jarayonni tashkil etish metodikasini takomillashtirishning metodologik asosi sifatida qabul qila olamiz.

Hamonoki, pedagogik ta'limni amalga oshirishga qaratilgan ta'lim jarayoni (pedagogik jarayon) – o'zida ta'lim oluvchining kasbiy rivojlanishi, releativ, regulativ, integrativ, aksiologik sifatlariga ega bo'lishi, ijodiy-metodik faoliyatga tayyor bo'lishi va boshqa kasbiy-shaxsiy kompetensiyalarga ega bo'lishini ta'minlovchi murakkab, ko'p qirrali va dinamik xususiyatga ega bo'lgan jarayon ekan. Bu jarayonning ichida kechuvchi, uning komponentlari, funksiyalari o'rtasidagi aloqadorliklarni hamda mazkur jarayon bilan tashqi (ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va hokazo) faktorlar bog'liqliklarni o'zida mujassam etuvchi qonuniyatlarni yuzaga chiqarish va ularning pedagogik ta'lim samaradorligiga ta'sirini aniqlashtirib olish muhim vazifa sanaladi. Biz quyida pedagogik ta'lim jarayonida kechadigan qonuniyatlarni va ularning pedagogik ta'lim samaradorligiga yetkazadigan ta'sirini jadval ko'rinishida taqdim etamiz.

1.10-jadval. Pedagogik ta'lim jarayonidagi asosiy qonuniyatlarni va ularning pedagogik ta'lim samaradorligiga ko'rsatadigan ta'siri (I. Podlasiy asosida)

Pedagogik ta'limdagi asosiy qonuniyatlarni	Qisqacha tavsifi	Parsial o'quv dasturini loyihalashtirish asosida pedagogik ta'limni takomillashtirishdagi rolini oshirish
Ta'lim jarayonining dinamikligi	Talaba o'zlashtirishdagi har qanday o'zgarish unda ta'limning avvalgi bosqichlaridagi o'zlashtirish darajasiga bog'liq	Parsial o'quv dasturini loyihalash asosida ta'lim jarayonini tashkil etishning vorisiylik tamoyiliga urg'u berish
Shaxs ravnaqining individualligi	Alohida talabada pedagogik mahorat komponentlari shakllanish sur'ati uning shaxs sifatidagi o'ziga xosligi, guruhdagi muhit va pedagogik ta'sir usul hamda vositalariga bog'liq	O'quv dasturida ijodiy-kreativ muhit yaratish, shaxsga yo'naltirilgan yondashuvga asoslangan usullar, metodikalarni joriy etish, kommunikativ metodlarda faolligi pastroq talabalarga e'tibor berish
Pedagogik jarayonning boshqarilish zarurati	"Sub'ekt-sub'ekt" shaklidagi munosabatlarda o'qituvchi muvofiqlashtiruvchi, kuzatuvchi, motivatsiya beruvchi, baholovchi kabi funktsiyalarni bajarishi	O'quv materiallarini o'rganishda talabalarining nutqiy, kommunikativ, ijodiy-kreativ, metodik mahoratlari yuzaga chiqishi uchun lozim bo'lgan muhit shakllantirish
Jarayon sub'ektlarini rag'batlantirish	Pedagogik jarayonning samaradorlik darajasi talabalarining o'rganish motivlari, o'qituvchi tomonidan bo'ladigan e'tiborning talaba yutuqlariga mosligi va o'z vaqtidaligi kabi faktorlarga bog'liq	O'qituvchi parsial o'quv dasturini loyihalashtirish asosida pedagogik ta'limni tashkil etishda baholash mezonlarining talaba taqdim etgan axborot, ma'lumot va faktlar sifat va hajmiga emas, balki undagi tahliliy-umumlashtirish, ijodiy yondashuv kabi kompetensiyalar darajasiga asoslanishini ta'minlashi
Hissiyot, mantiq va amaliyot birligi	Talaba o'quv materialini emotsional hissiyot bilan o'rganishi, uning zaruratini mantiqiy idrok etishi va o'rganilgan BMKni amaliy vaziyatlarda qo'llay olishi	Pedagogik ta'limni takomillashtirish texnologiyasi mavzuga oid qiziqarli faktlar, amaliyotga bog'liq holatlar bilan boyitilishi, talabani mulohazaga undovchi nostandart, rivojlantiruvchi topshiriqlarni o'z ichiga olishi
Ichki va tashqi faoliyat birligi	Pedagogik ta'lim jarayonining samaradorligi pedagogik ta'lim sifati bilan bir qatorda talabaning shaxsiy faolligiga ham bog'liq	Pedagogik ta'lim alohida talabaning faolligini rivojlantirish, buning uchun esa ijodiy-kreativ ta'lim muhiti yaratish hisobiga takomillashtirilishi
Muvofiqlik	Taqdim etiladigan o'quv materiallari, taqdim etilishi shakl, usul, vositalarining talaba ehtiyojlariga muvofiqligi	Pedagogik ta'limni takomillashtirishni nazarda tutuvchi metodikalar, vositalar, usul va metodlar tanlanishida guruhdagi aksariyat ko'pchilik talabalarining imkoniyatlari va ehtiyojlari inobatga olinishi

Yuqoridagi jadvalda keltirilgan qonuniyatlar asosida tashkil etiladigan pedagogik ta'limda o'qituvchi o'qitishning "Bahs-munozara", "kommunikativ muhokama", "klaster", "BBB" kabi metodlaridan, "Bit-dars", "Devorsiz darslar" kabi o'quv jarayonini tashkil etish usullaridan, shuningdek, SWOT reflektiv metodi, yozma ijodiy topshiriqlardan ham foydalanishi ko'zda tutiladi. Aytish lozimki, sanab o'tilgan metodlar va o'quv jarayonini tashkil etish usullari muayyan dars mashg'ulotining turli qismlarida qo'llaniladi.

OTMdagi pedagogik jarayon talabani kelgusidagi kasbiy faoliyatiga ijodiy-metodik jihatdan tayyorlanish uchun olib boradigan o'quv-bilish va tadqiqotchilik faoliyatida o'z ichki imkoniyatlari, potensialini namoyon qilishi uchun mukammal sharoit yaratishdan iborat maqsadni nazarda tutadi. Bundan kelib chiqadiki, pedagogik ta'limning tub negiziy asosi sifatida qaraladigan OTMdagi pedagogik jarayon yaxlit tuzilmaviy tizim o'laroq, pedagogik ta'lim sifatini zarur darajaga ko'tarish bilan bog'liq bir qator masalalarni hal etishga xizmat qiladi. Xususan:

- bo'lajak o'qituvchi va pedagogning shaxsini shakllantirish;
- metodik bilimlarni o'zlashtirishda ijodiy-kreativlik namoyon etish;
- kelgusida o'z ta'lim oluvchilari tabiatidagi ustivor jihatlarni aniqlay bilish;
- o'quv va ta'lim-tarbiya dasturlarini ishlab chiqishda ijtimoiy voqeliklar, ilmiy tavsiyalar, metodik yangiliklar, zamonaviy ta'lim paradigmalari sharoitlarida shakllangan yangi talablarni inobatga olish va shu kabilar

Yuqorida keltirib o'tganimiz to'rtinchi tendensiyaga ko'ra, OTMlardagi pedagogik ta'lim mazmun-mundarijasida o'qitiladigan fanlar quyidagi bilim, malaka va ko'nikmalar majmualarini o'z ichiga olishi lozim:

- fundamental umumilmiy, maxsus, pedagogik-psixologik va metodik bilimlarning umumlashtirilgan majmuasi;

- maxsus, psixologik-pedagogik, metodik, tadqiqotchilik ko'nikma va malakalarining umumlashtirilgan majmuasi;

- o'z ichiga intiluvchanlik, mavjud nazariy bilimlarni amaliy vaziyatda tezkorlik bilan qo'llay olish mahoratini, pedagogik vaziyatlarda oqilona qarorlar qabul qila olish, metodik bilimlarni ijodiy mahorat bilan qo'llay olish kabi malakalar oluvchi ijodiy-kreativ faoliyatning umumlashtirilgan tajribasi;

- ta'lim oluvchilar, pedagogik jamoa, ota-onalar bilan emotsional-irodaviy munosabatlarni barcha uchun samarali tarzda yo'lga qo'yish kommunikativ madaniyatning umumlashtirishgan majmuasi [1.13]. OTMlarda pedagogik ta'limning sifat va samaradorligini oshirishga qaratilgan eng muhim tendensiyalarning qisqacha tavsifini quyidagi jadval orqali keltirib o'tamiz (qarang: 1.3-jadval).

1.11-jadval. Pedagogik ta'limning sifat va samaradorligini oshirishga qaratilgan asosiy tendensiyalarning tavsifi

Tendensiyalar	Qisqacha tavsifi	Maqsadi va joriy etish shart-sharoitlari	Mavjud kamchiliklari	Kamchiliklarni bartaraf etish usullari
Insonparvarlik va insoniylik tamoyillarining ustivorligi	Ta'lim jarayonida jarayon subyektlarining shaxsiga e'tibor qaratiladi va ta'lim mundarijasi	Amaliy mazmundagi topshiriqlar va vazifalar salmog'ini oshirish orqali bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy va shaxsiy	Pedagogik jarayonning ilmiy-nazariy komponentlarini qisqartirish hisobiga amaliy komponentlarni	Amaliy va nazariy mashg'ulotlar o'rtasidagi integrativlikni joriy etish, integratsiyaning barcha darajalaridan foydalanish

	alohida shaxs takomiliga qaratiladi	sifatlarini shakllantirish	rivojlantirish ko'zda tutiladi	
Pedagogik-psixologik fanlarning mazmunini takomillashtirish	Bo'lajak o'qituvchi va pedagoglarni kasbiy jihatdan tayyorlashda psixologik-pedagogik bilim, malaka va ko'nikmalarning ustivorligi	OTM ta'lim dasturida pedagogik bilim, malaka va ko'nikmalarni rivojlantiruvchi hamda kommunikativ munosabatlar tajribasini oshirishga qaratilgan qisqa muddatli kurslar tashkil etish	OTMlarda bo'lajak o'qituvchi pedagoglarni tayyorlash tizimida muddatning chegaralanganligi hamda zamonaviy fanlarning yildan yilga oshib borishi	Barcha fanlar uchun ishlab chiqiladigan o'quv dasturlarida fanlararo aloqadorlikni rivojlantirish orqali yondosh fanlarni o'qitishda nisbatan kam vaqt ichida talabning ko'proq ko'nikmalar va tajribalar egallashiga erishish
Predmetli maxsus-kasbiy tayyorlash	Bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik-psixologik tayyorlashga ko'proq urg'u berish va nazariy bilimlar salmog'ini kamaytirish	OTM dasturidagi fanlarni kamaytirish, o'xshash maxsus fanlarni birlashtirish, kelgusi pedagogik faoliyat uchun ahamiyati kamroq bo'lgan fanlardan voz kechish	Talabalarni intellektual rivojlantirish, ularning dunyoqarashini kengaytirish maqsadida taqdim etilishi zarur bo'lgan ilmiy ma'lumotlar, nazariy bilimlar hajmi inobatga olinmaganligi	Maxsus, umumkasbiy fanlarni o'qitish dasturini ishlab chiqishda talaba o'zi uchun zarur bo'lgan qo'shimcha bilim, axborot va ma'lumotlarni mustaqil axtarishi nazarda tutilishi lozim
Uch yo'nalishli rivojlantirish	Pedagogik ta'lim mazmun-mundarijasini umumnazariy, maxsus-kasbiy va maxsus fanlardan iborat etib loyihalashtirish	O'quv va ta'lim fanlari emas, tahsil davomida talabning egallashi lozim bo'lgan bilim, malaka, ko'nikma va kasbiy tajribalar majmualashtiriladi	Majmualashtirilgan bilimlarda bir-birini to'ldiruvchanlikka erishish muammo tug'diradi. o'qitish metodikasini o'rganish o'rtasida davriylik nuqtayi nazaridan nomuvofiqliklar yuzaga keladi	O'quv dasturini ijodiy yondashgan holda ishlab chiqish orqali har bir fan doirasida talabning muayyan sifatini rivojlantirish nazarda tutilishi lozim

Pedagogik ta'limni takomillashtirishga qaratilgan uch yo'nalishli rivojlantirish tendensiyada bo'lajak o'qituvchilarda kelgusidagi faoliyat uchun zarur bo'ladigan muhim sifatlarini shakllantirish uchun majmualashtiriladigan asosiy bilim, malaka, ko'nikmalar va kommunikativ mahoratlarni biz tadqiqot ishimiz maqsadlaridan kelib chiqqan holda pedagogik ta'lim komponentlari deb hisoblashimiz mumkin. Binobarin, pedagogik ta'limni takomillashtirish deganda aynan mazkur komponentlarni rivojlantirish nazarda tutiladi. OTMlardagi pedagogik ta'limning mazmun-mundarijasini loyihalashtirish aniq tamoyillar asosida amalga oshiriladi. Bu tamoyillar quyidagilardir

1. Ta'lim mazmun-mundariyasi komponentlarining funksional yaxlitligi tamoyili: mazkur tamoyilning mohiyati shundan iboratki, pedagogik ta'limning sifatli tashkil etilishini ta'minlovchi pedagogik tizimni hosil qiluvchi barcha muhim komponentlar o'z funksiyalarini mukammal bajarishi lozim.

2. Differensiyalashning zarurligi tamoyili: unga ko'ra, ta'lim mazmun-mundarijasini loyihalashtirishda alohida fanlarning birlamchi ahamiyatini inobatga olish zarur. Bu vazifa pedagogik ta'limning sifatini zarur darajaga ko'tarishda muhim ahamiyat kasb etishi aniq bo'lgan fanlarning mustaqil o'quv kurslariga aylantirilishi orqali bajarilishi mumkin.

3. Ta'lim mazmun-mundarijasini integrasiyalash tamoyili: bu tamoyil talabalarga nisbatan qisqa vaqt kesimi orasida maksimum ko'proq BMK (bilim, malaka, ko'nikmalar) o'zlashtirish, shuningdek, o'rganiladigan fanlar sonini kamaytirish imkonini beradi, bunday imkoniyatga esa fanlararo aloqadorlikni rivojlantirish, ta'lim jarayoniga integrativlikning turli darajada joriy etilishi orqali erishish mumkin.

4. Ta'lim mazmun-mundarijasining vorisiylik ("zinalilik") tamoyili: unga ko'ra, OTM ta'lim dasturida o'qitilishi rejalashirilgan fanlar mazmun-mundarijasining tizimliliigi, izchilligi, o'zaro muvofiqligi, o'zaro aloqadorligi va bir-birini to'ldiruvchanlik kabi xususiyatlarga ega ekanligidir.

Aytish kerakki, pedagogik ta'lim strukturasi keltirib o'tilgan to'rtta asosiy majmuaviy bloklarning har biri alohida (o'zaro bog'liq) elementlarni o'z ichiga oladi. Biz **1.11-jadvalda** ko'rsatib o'tilgan majmuaviy bloklarning tarkibini belgilashda OTMlarda bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash hamda pedagogik ta'lim mazmun-mundarijasiga qo'yiladigan talablardan kelib chiqishimiz lozim bo'ladi. Bu talablar quyidagilardir:

1) pedagogik ta'lim strukturaviy tarkibini hosil qiluvchi majmuaviy bloklarning elementlari ta'lim turi va bosqichiga qarab belgilanadi;

2) pedagogik ta'limning majmuaviy bloklari ta'lim muassasasi joylashgan mintaqaning ijtimoiy sharoitlari, milliy qadriyatlari va pedagogik OTMlarda ta'limni tashkil etishning asosiy tamoyillariga qarab belgilanadi;

3) ta'lim mazmun-mundarijasini ishlab chiqish turli bilim sohalarining rivojlanish tendensiyalari va mazkur sohadagi ilmiy rivojlanish qonuniyatlariga asoslangan holda amalga oshiriladi;

4) bilim, malaka va ko'nikmalarning uzatib borilishida axborot hajmining optimallashtirilishi va tahsilning barcha bosqichlarida teng taqsimlanishi moslashuvchanlik va variativlik talablari inobatga olinishi maqsadga muvofiqdir;

5) ta'limiy, ilmiy, kasbiy va kulturologik jihatdan umumiylikka ega bo'lgan o'quv fanlari, o'quv kurslari va majmuaviy bloklar o'rtasida integrasiyaning joriy etilishi fanlar mazmunini samarali va mahsuldor o'zlashtirishni osonlashtiradi;

6) pedagogik ta'lim mazmun-mundarijasini belgilashda o'qitishning yangi pedagogik va axborot texnologiyalari joriy etilishini inobatga olish lozim bo'ladi, negaki, aynan mazkur texnologiyalar talaba muayyan vaqt birligi ichida (yoki o'quv kursini o'zlashtirish muddati davomida) ko'proq bilim, malaka va ko'nikmalarga ega bo'lishi mumkinligi nazarda tutiladi, bu esa o'z navbatida ta'lim mundarijasining navbatdagi ta'lim bosqichida "siquqlik" keltirib chiqarishi mumkin

Yuqorida sanab o'tilgan tamoyillar va talablardan kelib chiqib, pedagogik ta'limning zamonaviy OTMlarda bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash talablari asosida shakllantiriladigan strukturasi keltirish mumkin. Quyida pedagogik ta'limning eng muhim tuzilmaviy komponentlari, ularning xossalari va har bir komponentni alohida rivojlantirish bo'yicha mavjud usullar hamda muallifning mutaxassislar mulohazalari asosida ishlab chiqqan tavsiyalari jadval shaklida ko'rgazmali taqdim etiladi (*qarang: 1.11-jadval*).

1.12-jadval. Pedagogik ta'lim strukturasidagi asosiy komponentlarni rivojlantirish bo'yicha mavjud usullar va tavsiyalar (V. V. Kraevskiy, V. S. Lednev, I. Ya. Lerner, M. N. Skatkin va boshqalar asosida)

Pedagogik ta'limning komponentlari	Qisqacha xususiyatlari	Rivojlantirish bo'yicha mavjud tavsiyalar	Muallif tomonidan beriladigan tavsiyalar
Fundamental umumilmiy, maxsus, pedagogik-psixologik va metodik bilimlar majmuasini shakllantirish	OTM ta'lim dasturida ko'zda tutilgan har bir fan bo'yicha talab darajasidagi ilmiy, metodik va intellektual bilimlar bevosita o'quv jarayonida shakllantiriladi	O'qitishning mavjud sharoitlar uchun samarali hisoblangan metod, shakl, vosita va texnologiyalarini joriy etish	Ushbu bilimlar majmuasi talabalar uchun nafaqat kasbiy faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirish, balki ijtimoiy va shaxsiy rivojlanish uchun ham zarurdir.
Maxsus, psixologik-pedagogik, metodik, tadqiqotchilik ko'nikma va malakalarni shakllantirish	Amaliy dars mashg'ulotlari, laboratoriya, seminarlar, mustaqil ishlar, ilmiy konferensiyalar, o'quv va pedagogik amaliyotlar vositasida	O'qituvchi nazariy dars mashg'ulotlarida har bir mavzu bo'yicha yuzaga chiqargan muammoli vaziyatni amaliy, laboratoriya mashg'ulotlarida hal etishi, o'quv kursi bo'yicha muammolarni mustaqil ishlar, konferensiyalarda hal etishga erishish	Bu ko'nikmalar talabalarni nafaqat nazariy bilimlar bilan ta'minlash, balki amaliy faoliyatda muvaffaqiyatli ishlashga, pedagogik vazifalarni samarali bajarishga, va ilmiy tadqiqotlar o'tkazishga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.
Ijodiy-metodik, kreativ faoliyatning umumlashtirilgan tajribasini shakllantirish	Intiluvchanlik, nazariy bilimlarni amaliy vaziyatda tezkorlik bilan qo'llay olish mahorati, pedagogik vaziyatlarda oqilona qarorlar qabul qila olish, metodik bilimlarni ijodiy mahorat bilan uyg'unlashtira olish kabi malakalar	O'quv dasturlarini ishlab chiqishda talabalarning metodik bilimlari, kreativ potentsiali, ichki salohiyatini yuzaga chiqarishga xizmat qiluvchi elementlar salmog'ini oshirish, dasturning har bir sifat va qobiliyatni shakllantirishga qaratilgan materiallar bilan boyitilganligi	Ijodiy-metodik faoliyatni shakllantirish uchun, ta'lim jarayonida yangi va samarali o'qitish usullarini qo'llash zarur. Masalan, guruhli ishlash, loyiha asosida o'qish, interaktiv ta'lim texnologiyalaridan foydalanish ijodiy yondashuvlarni rag'batlantiradi.
Ta'lim jarayoni ishtirokchilari bilan kommunikativ munosabatlarni har tomonlama samarali yo'lga qo'yish madaniyatini shakllantirish	Talabaning o'quv va pedagogik amaliyotda, ilmiy konferensiyalar, ilmiy, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarda o'z kommunikativ imkoniyatlarini namoyon qilishi uchun sharoit yaratish	O'quv va pedagogik amaliyotlar rejasida amaliyotchi talabaning ta'lim jarayoni ishtirokchilari bilan bevosita munosabatlarga kirishi va undagi emotsional-irodaviy va psixomotorli sifatlarni rivojlantirish nazarda tutilishi lozim	Ta'lim jarayoni ishtirokchilari o'rtasidagi kommunikativ munosabatlar ta'limning samarali bo'lishida muhim ahamiyatga ega. Bir qator konstruktiv muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Biz pedagogik ta'lim asosida bajariladigan funksiyalar, pedagogik ta'limni rivojlantirishga qaratilgan asosiy tendensiyalar, shuningdek, pedagogik ta'limning strukturaviy komponentlarini rivojlantirish orqali bu tizimni takomillashtirish usullari bilan tanishib chiqdik (qarang: 1.8-, 1.9-, 1.10-, 1.11 jadvallar) va taqdim etilgan usullarning aksariyatida pedagogik ta'limni tashkil etishda negiziy asos vazifasini o'tovchi pedagogik jarayonda pedagogik ta'limning mazmun-mundarijasini zamonaviy talablar asosida loyihalashtirish muhimligi: bu esa OTMda o'rganiladigan fanlarning o'quv dasturlarini ishlab chiqishga ijodiy yondashuvni taqozo etadi. Demak mulohazalardagi izchillik va ketma-ketlik shuni ko'rsatmoqdaki, bo'lajak o'qituvchilar va tarbiyachi-pedagoglarning zarur darajada kasbiy tayyorlanganligiga erishish uchun OTMdagi pedagogik ta'limni takomillashtirish zarur,

pedagogik ta'lim esa sifatli va mahsuldor pedagogik jarayon natijasidir, pedagogik jarayonning mahsuldorligi ta'lim mazmun-mundarijasining muvaffaqiyatli ishlab chiqilganligiga bog'liq, ta'lim mazmun-mundarijasining talab darajasida loyihalashtirilishi o'quv dasturlarining boyitilib borishini taqozo etadi.

Adabiyotlar/Literatypa/References:

1. A.V.Глузман, Н.В.Горбунова, А.А.Глузман, Структура, содержание и функции университетского педагогического образования, "Педагогическое образование", 2020, №4, 19-с].
2. Umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 187-son Qarori. 2017 yil.
3. Ziyodova T.U. Matn yaratish texnologiyasi. –T.: Fan, 2007. – 142 b.
4. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 1999. – 384 с
5. O'zbek tilining izohli lug'ati: 80 000dan ortiq so'z va so'z birikmasi J II B-M – 2006. – 663-664 b 246
6. Xodjayev B.X Umumta'lim maktabi o'quvchilarida tarixiy tafakkurni modernizatsiyalashgan didaktik ta'minot vositasida rivojlantirish Dis ...ped fan dok-T.: 2016-314 b
7. O'rozova M.B. Bo'lajak kasbiy ta'lim pedagogini loyihalash faoliyatiga tayyorlash texnologiyasini takomillashtirish.: Avtoref. dis. ... ped. fan. dok. – T., 2015.248
8. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: Учебное пособие для высших учебных заведений и институтов. – М.: Учпедгиз, 1946. – 704 с
9. Поляков С. Сколько баллов по шкале?..: отметка как зеркало российского образования // Школьное обозрение. – 2003. – № 2. – С. 2-7
10. Гершунский Б.С. Образовательно-педагогическая прогностика: теория, методология, практика. – М.: Флинта: Наука, 2003. – 764 с
11. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы: Учебно-методическое пособие. М.: Высшая школа, 1980. 368 с
12. Гильманов С. Творческая индивидуальность педагога //Школьная практика. – 2004. - №1. – С. 197-207

LINGVOSCIENCES.UZ

LINGVISTIKA VA MADANIYATSHUNOSLIK
FANLARINING DOLZARB MASALALARI

CORRENT ISSUES IN LINGUISTICS AND CULTURAL STUDIES

1-jild 2-son 2025-yil

“Yuridik fanlarning dolzarb masalalari”

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy
tumani, Kichik Beshyog’och ko’chasi,
70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com

Bog’lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).